

จริยธรรมทางธุรกิจ

Four

โดย

อภิรักษ์ กาญจนคงคา

k_apirak@hotmail.com

Human Excellence

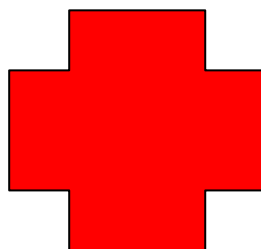
www.huexonline.com

เวอร์ชัน 1.2 - พฤศจิกายน 2549

แหล่งที่มาของข้อมูล

- I. เอกสารประกอบการบรรยาย: รูปแบบความเป็นเจ้าของธุรกิจ, สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. ๒๕๕๓
- II. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๑-๖, รวบรวมโดย สัก กอแสงเรือง, แสงสุทธิการพิมพ์ พ.ศ.๒๕๓๒
- III. เส้นทางจากกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วย Balanced Scorecard และ Key Performance Indicators, ดร.พล เดชะรินทร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๔
- IV. Balanced Scorecard รู้ลึกในการปฏิบัติ, ดร.พล เดชะรินทร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๖
- V. Balanced Scorecard step-by-step : Maximizing Performance and Maintaining Results, Paul R. Niven, John Wiley & Sons, Inc., 2002
- VI. ข้อมูลจาก Website องค์กรอิสระ www.thaingo.org

ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย

Asian
Developing
Bank

รู้จักเอดีบี (ADB)

- ADB จัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2509 เพื่อส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และความร่วมมือทางภูมิภาคเอเชียและตะวันออกไกล เป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดกระบวนการทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก (Developing Member Countries : DMCs)
- สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ กรุงมนิลา ประเทศฟิลิปปินส์

บทบาทของ ADB

- เงินกู้
- เงินลงทุน
- ความช่วยเหลือด้านวิชาการแก่รัฐบาลและเอกชนในประเทศกำลังพัฒนาเพื่อเตรียมการและลงมือทำโครงการพัฒนาต่าง ๆ รวมทั้งให้การส่งเสริมการลงทุนจากเงินทุนสาธารณะและของเอกชนเพื่อการพัฒนา

ADB แบ่งกองทุนเป็น 3 ประเภท

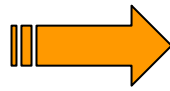
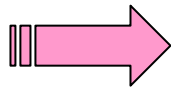
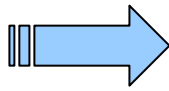
- 1. แหล่งเงินกู้สามัญ (Ordinary Capital Resources:OCR)เป็นเงินทุนก้อนใหญ่ที่ได้มาจากเงินทุนและเงินสำรองของสมาชิกและยืมเงินจากแหล่งทุนต่างๆ
- 2.กองทุนเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Fund:ADF) สำหรับให้ประเทศที่ยากจนสุด ๆ กู้ยืมแบบไม่ต้องมีดอกเบี้ยในระยะปลอดหนี้ 10 ปีและสามารถใช้คืนใน 40 ปี

ADB จัดกลุ่มกองทุน(ต่อ)

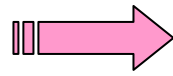
- 3.กองทุนพิเศษเพื่อช่วยเหลือด้านวิชาการ(Technical Assistance Special Fund)ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและการลงทุนพิเศษจาก ญี่ปุ่น(Japan Special Fund:JSF) ที่ให้เงินช่วยเหลือเพื่อการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ แก่โครงการพัฒนาของภาคเอกชนเพิ่มเติมจากเงินช่วยเหลือด้านวิชาการ

ADB : วิกฤตสังคมไทย

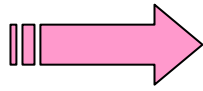
- ADB ให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิรูปสถาบันการเงินเพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับนักลงทุน และฟื้นฟูการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยที่ADB ทำงานร่วมกับ**ธนาคารโลก** และ **IMF** ในการปฏิรูปการเงินในไทย
- IMF ทำหน้าที่ปฏิรูปและเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วน**ธนาคารโลก**มีหน้าที่ทำการปฏิรูปและปรับปรุงสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารและช่วยรัฐปฏิรูปกฎระเบียบสำหรับธนาคาร

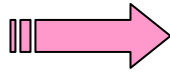
- ADB ช่วยรัฐบาลในการปฏิรูป และพัฒนาตลาดทุน เพื่อเพิ่มช่องทางในการระดมทุน
- ADB ธนาคารโลก และ IMF แบ่งงานกันอย่างลงตัวโดยสหรัฐอเมริกามีอิทธิพลในธนาคารโลกทำหน้าที่วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจระดับโลก
- ในภูมิภาคเอเชียมีการจกสรรให้ญี่ปุ่นซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมทางเศรษฐกิจกับอเมริกาเป็นหัวหอกในการจัดระเบียบเศรษฐกิจเอเชีย ADB จึงสะท้อนถึงการจัดสรรอำนาจของประเทศยักษ์ใหญ่ในการควบคุมทิศทางการพัฒนา
- การกู้เงินของประเทศไทยจากเอทีบี มีการรับรู้และตัดสินใจการใช้เงินกู้จาก เอทีบีเพียงกลุ่มคนเพียงบางกลุ่มในรัฐบาล และหน่วยงานของรัฐบางหน่วยงาน

- การดำเนินงานกู้เงินของประเทศไทยจาก ADB ไม่มีความโปร่งใสและละเลยกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ตัวนโยบายของ ADB สนับสนุนกึ่งบังคับให้ประเทศลูกหนี้โปร่งใสเป็นธรรม แต่ทาง ADB กลับไม่มีความโปร่งใสและไม่ให้ความเป็นธรรมโดยที่ไม่มีความทัดเทียมกันของประเทศผู้ถือหุ้น อำนางการตัดสินใจขึ้นอยู่กับสัดส่วนของงบประมาณที่สนับสนุน การกำหนดนโยบาย การอนุมัติเงินกู้ จึงมักจะเป็นไปตามผลประโยชน์ของญี่ปุ่นและอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ มากกว่าจะรับผิดชอบต่อประเทศสมาชิกตามที่ควรจะเป็น กระบวนการตัดสินใจดังกล่าวทำให้พบว่า **ADB มีบทบาทเป็นสถาบันการเงินที่รับใช้ผลประโยชน์ของประเทศแหล่งทุนเสียงข้างมาก**

- ADB ร่วมทุนกับเอกชนลงทุนในโครงการในไทย เช่น สนามบินหนองงูเห่า, โครงการท่อก๊าซ ไทย-พม่า , โครงการบำบัดน้ำเสียคลองด่าน สมุทรปราการ เม็ดเงินส่วนใหญ่ในการลงทุนจึงถูกส่งกลับไปประเทศ อุตสาหกรรมมากกว่าที่จะตกสู่ประเทศที่เป็นลูกหนี้ อย่างแท้จริง แต่สิ่งที่เหลือไว้แก่ประเทศที่เป็นเป้าหมายงาน พัฒนากลับไม่ใช่การถ่ายทอดเทคโนโลยีเพราะล้วนมี สิทธิบัตรกำกับหรือการสร้างงานป้อนตลอดเสร็จ แต่เป็น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ความเดือดร้อนของ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยตรง ภาระหนี้สินที่ทับถมจนมากจะไถ่ถอน และความขัดแย้งระหว่าง รัฐ-ทุน กับประชาชนที่รุนแรงยิ่งขึ้นและที่สำคัญคือถูกทุน ต่างชาติครอบครองเพื่อตักตวงผลประโยชน์

- ประชาชนประเทศลูกหนี้ฐานทรัพยากรที่เป็นที่พึ่งพิงในการใช้ชีวิต และทำมาหากินเสื่อมโทรมลง ประชาชนยากจนเพิ่มขึ้น ประเทศไทยกำลังโดนปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเกษตร และทรัพยากรให้เข้าสู่การบริหารจัดการโดยกลุ่มทุนอย่างเสรี ภาคสังคมด้วยตนเอง มหาวิทยาลัยนอกระบบ โรงพยาบาลในการกำกับของรัฐ สิ่งเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วคนยากจนถูกกีดกันจากการเข้าถึงบริการที่ราคาแพง ขณะที่ภาคเกษตรถูกเร่งรัดการส่งออกโดยที่กำหนดให้ลดการสนับสนุนเกษตรกรรายย่อย แต่ทุ่มกำลังหนุนเกษตรกรรายใหญ่ กรรมสิทธิ์จึงถูกแปรรูปเห็นเอกชนมากขึ้นเพื่อที่ทุนชาติและต่างชาติจะได้บริโภคเสรี

สรุป

- **ADB คือ อะไร**
- สถาบันทางการเงินที่มุ่งเน้นการพัฒนาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีพื้นที่เป้าหมายอยู่ที่ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ก่อตั้งเมื่อปี 1966 (2509) ตั้งแต่นั้นมา สถาบันการเงินแห่งนี้ก็ทำหน้าที่เป็นช่องทางสำคัญสำหรับอิทธิพลทางธุรกิจของญี่ปุ่นต่อภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก
- **ABD ทำอะไร**
- เออดีบีให้เงินกู้, ลงทุน และให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคแก่รัฐบาลและบริษัทเอกชนต่าง ๆ ในประเทศสมาชิก

สรุป

*** ใครเป็นผู้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินงานของ ADB**

ADB แต่งตั้งขึ้นโดยเงินบริจาคและเงินจากการเป็นสมาชิก
ของประเทศต่างๆ และจากการกู้ยืมจากตลาดเงินระหว่าง
ประเทศด้วย

*** ใครบ้างที่เป็นประเทศสมาชิก**

ADB มีผู้ถือหุ้นทั้งหมด 57 ประเทศ โดย ณ วันที่ 31 ธันวาคม
2540 ผู้ถือหุ้นมากที่สุดคือ ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา

สรุป

- ใครเป็นผู้บริจาคทุนรายใหญ่ของ ADB
- ญี่ปุ่น อเมริกา เยอรมัน ออสเตรเลีย และแคนาดา
- โครงสร้างการตัดสินใจของ ADB เป็นอย่างไร
- ผู้บริจาครายใหญ่จะมีอำนาจในการตัดสินใจมากที่สุด ซึ่งก็คือ ญี่ปุ่น และอเมริกา
- ADB วางหลักการดำเนินงานอย่างไร
- ขยายเงินกู้ และสร้างความทัดเทียมในการลงทุน
- ให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคสำหรับการเตรียมการและดำเนินโครงการ

สรุป

- ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการลงทุนของภาครัฐและเอกชนและภาคสาธารณะ
- ตอบสนองต่อข้อเรียกร้องสำหรับการให้การช่วยเหลือประเทศสมาชิก
- อะไรที่ADB บอกว่าเป็นเป้าหมายในทางยุทธศาสตร์ของ ADB
- การเข้ามามีส่วนร่วมในระดับกว้างๆของกิจกรรมการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมีเป้าหมายที่ยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในภูมิภาคนี้ ADB อนุมัติวงเงินเพื่อโครงการพัฒนาทางด้านใดบ้างส่วนใหญ่เน้นการให้กู้ยืมเพื่อพัฒนาโครงสร้างขนาดใหญ่ด้านการเกษตรและการศึกษาจะน้อย

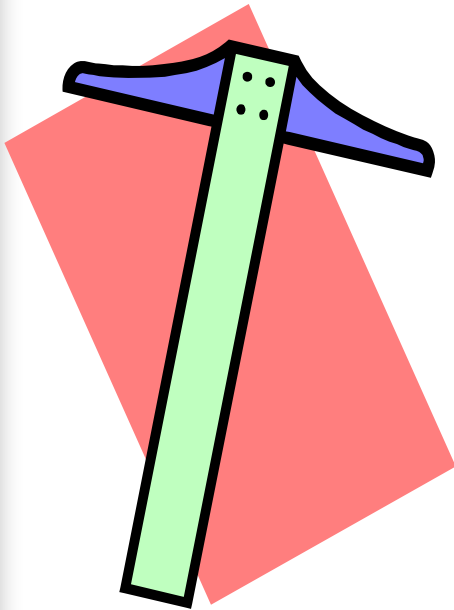
สรุป

- **บทบาท ADB ปัจจุบันเป็นอย่างไร**
- อดีต ธนาคารเป็นผู้ที่ให้กู้เงินแก่ประเทศสมาชิกโดยตรง ปัจจุบันธนาคารได้เปลี่ยนบทบาทใหม่ โดยทำหน้าที่เป็นตัวเร่งให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้การลงทุนในโครงสร้างต่างๆมาเป็นแรงกระตุ้น ให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนและจัดการทางการเงินร่วมกันกับ ADB

ความหมายของ “การวัดผล” และ “การประเมินผล”

การวัดผล คือ กระบวนการในการกำหนดค่าตัวเลขให้กับสิ่งของหรือเหตุการณ์ใด ๆ อย่างมีกฎเกณฑ์ตามระบบมาตรวัด

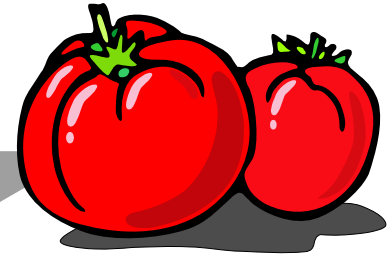
การประเมินผล คือ “กระบวนการที่ใช้ดุลพินิจ (Judgment)” และ/หรือค่านิยม (Value) ในการพิจารณาตัดสินคุณค่า ความเหมาะสม ความคุ้มค่าหรือสัมฤทธิ์ผลของเหตุการณ์ โครงการ หรือสิ่งอื่นใด หลังจากการเปรียบเทียบผลที่วัดได้โดยวิธีการใด ๆ ก็ตาม กับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ หรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ความหมายของ “การวัดผล” และ “การประเมินผล” (ต่อ)

การประเมินผล = การวัดผล + ดุลยพินิจ/ค่านิยม

Balanced Scorecard : BSC

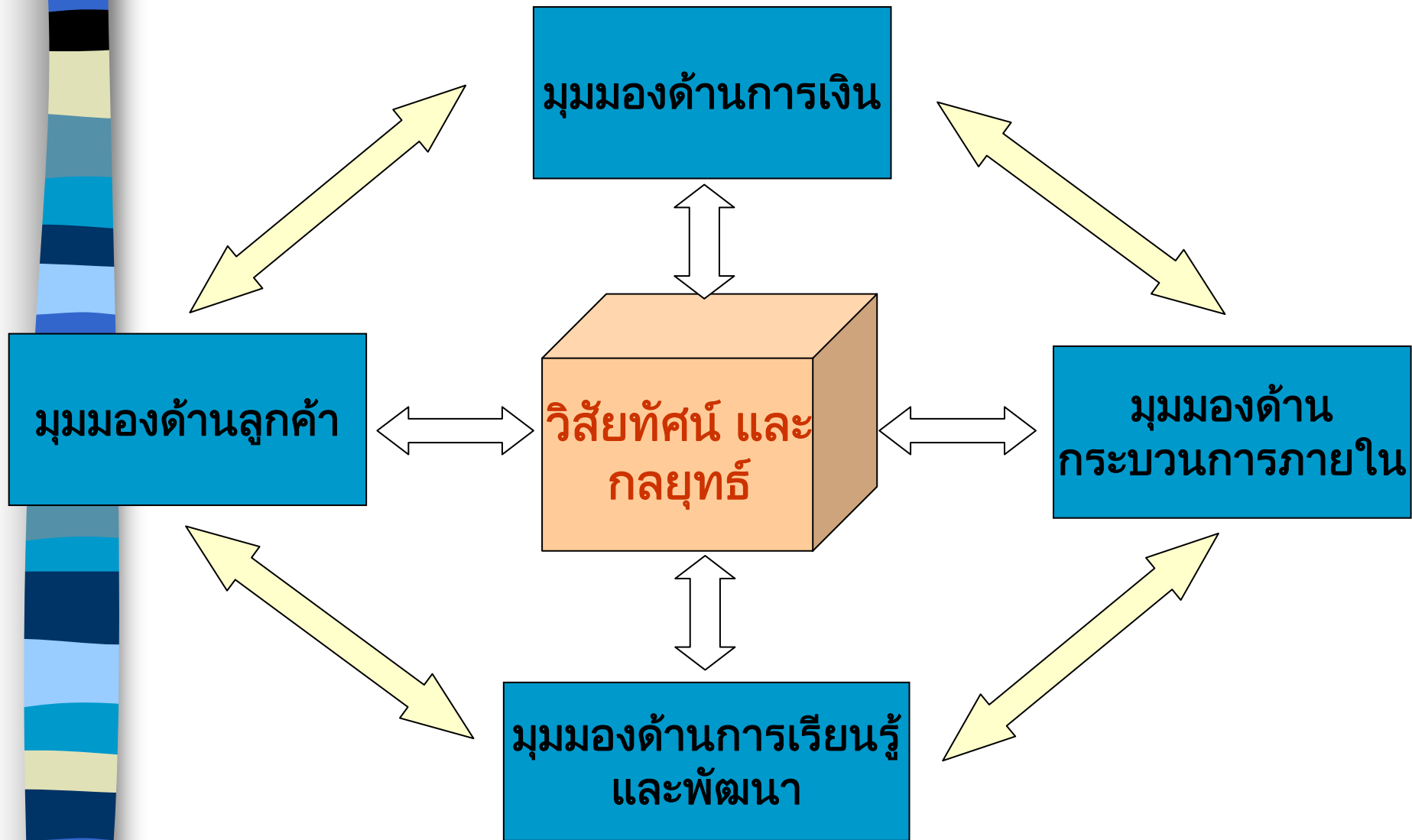
- หน้าทีของผู้บริหารปัจจุบันคือ “แปลงสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน สู่ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม”
- Converting intangible assets into tangible outcomes
- ปัจจุบัน 9 ใน 10 กิจการ ประสบความล้มเหลวในการนำกลยุทธ์ไปใช้
- **Balances Scorecard** หรือ **BSC** จะช่วยองค์กรของเรา 2 ประการ คือ
 1. วัดผลการดำเนินงานขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 2. นำกลยุทธ์ไปใช้งานจริง

Balanced Scorecard : BSC (2 / 3)

- **Balanced Scorecard-BSC** (การประเมินผลเชิงคุณภาพ การวัดผลแบบสมดุล ลิขิตสมดุล ลิขิตดัชนีดุลดัชนี)
- **Key Performance Indicators – KPIs** (ตัวชี้วัด)
- ใช้อย่างกว้างขวางทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรขนาดใหญ่ องค์กรขนาดกลาง และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

มุมมองทั้งสี่ด้านของ Balanced Scorecard

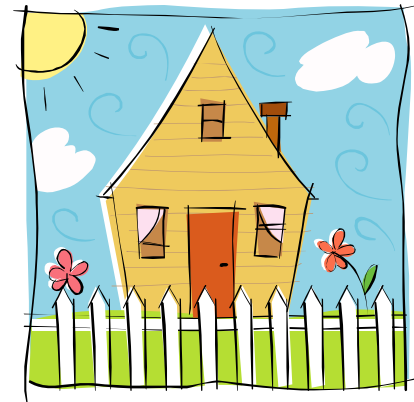

การวัดความเป็นประชาชนที่ดี (Measures of Good Citizenship)

- กิจกรรมควรมีสัมพันธภาพที่ดีกับหน่วยงานภาครัฐ ที่ออกกฎระเบียบต่าง ๆ
- เช่น การคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม (Environment) สุขภาพ (Health) และความปลอดภัย (Safety) ที่ได้รับการชี้แนะจากหน่วยงานภาครัฐ
- จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมที่มีภาพลักษณ์ดี จะง่ายในการรับสมัครพนักงานและรักษาพนักงานที่ดีไว้ได้
- เช่น บจก.McCormick ใน Maryland สหรัฐอเมริกา จะจัดในวันเสาร์วันหนึ่งของปีเป็น “Charity Day” ให้พนักงานทำงานปกติในวันเสาร์ แต่ค่าจ้างในวันนั้นจะเป็นการกุศล แล้วแต่ว่าพนักงานจะเลือกบริจาคให้กิจกรรมหรือหน่วยงานใด บจก.McCormick จะสมทบให้อีก 2 เท่า เป็นต้น

ตัวชี้วัด (KPIs) ของความเป็นประชาชนที่ดี

- จำนวนชั่วโมงที่พนักงานทำงานเพื่อการกุศล (ในเวลาของกิจการ)
- จำนวนครั้งของกิจกรรมการกุศล
- จำนวนชุมชนที่กิจการเข้าไปมีส่วนร่วมด้านการกุศล

ตัวอย่างการวัดด้านการเรียนรู้ของพนักงานและการเจริญเติบโต

- ✓ การเข้าร่วมของพนักงานในสมาคมวิชาชีพหรือการค้าต่าง ๆ
- ✓ การลงทุนด้านการฝึกอบรมต่อลูกค้า 1 ราย
- ✓ สัดส่วนพนักงานที่มีความรู้ขั้นสูง
- ✓ จำนวนพนักงานที่มีการฝึกอบรมข้ามสายงาน
- ✓ การลา การขาดงาน
- ✓ อัตราการหมุนเวียนเข้าออก
- ✓ การแนะนำของพนักงานให้แก่ลูกค้า
- ✓ ความพึงพอใจของพนักงาน
- ✓ การเข้ามามีส่วนร่วมในแผนงานการกระจายหุ้นให้พนักงาน
- ✓ เวลาที่สูญเสียไปเนื่องจากอุบัติเหตุ
- ✓ มูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นต่อพนักงาน 1 คน
- ✓ ดัชนีด้านแรงจูงใจ

ตัวอย่างการวัดด้านการเรียนรู้ของพนักงานและการเจริญเติบโต -1

- ✓ ดัชนีการให้อำนาจ (empowerment index) (จำนวนผู้จัดการ)
- ✓ คุณภาพของสิ่งแวดล้อมในการทำงาน
- ✓ อัตราส่วนการสื่อสารภายใน
- ✓ ผลผลิตของพนักงาน
- ✓ จำนวน Scorecard ที่ได้ทำขึ้นมา
- ✓ แผนการส่งเสริมด้านสุขภาพ
- ✓ จำนวนชั่วโมงอบรม
- ✓ การบรรลุเป้าหมายแต่ละบุคคล
- ✓ การทำงานให้เสร็จตามกำหนด (ตามการประเมินการทำงาน)
- ✓ การพัฒนาความเป็นผู้นำ
- ✓ แผนการสื่อสาร
- ✓ อุบัติเหตุต่าง ๆ ที่รายงานได้
- ✓ สัดส่วนจำนวน Computer ต่อพนักงาน
- ✓ อัตราส่วนข้อมูลข่าวสารที่เป็นกลยุทธ์
- ✓ การส่งงานข้ามสายงาน
- ✓ การจัดการเรื่องความรู้
- ✓ การฝ่าฝืนทางด้านจริยธรรม

11 อันดับที่ส่งผลให้คนอยู่กับที่ทำงานไม่ลาออกไปไหน

1. โอกาสเรียนรู้และการเติบโต
2. งานที่ตื่นเต้นและท้าทาย
3. งานที่มีความหมายและการที่มีโอกาสสร้างความแตกต่าง
4. เพื่อนร่วมงานที่ดี
5. การเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานที่ดี
6. มีเจ้านายที่ดี
7. ได้รับการยกย่องและยอมรับต่อผลงาน
8. มีความสนุกในงานที่ทำ
9. มีความเป็นอิสระและมีส่วนในการควบคุมต่อความสำเร็จของงานที่ทำ
10. ความยืดหยุ่นในเวลาการทำงานและการแต่งกาย
11. เงินเดือนและผลตอบแทน

36 แผนทีชีวิตของพ่อ ...

เกิดพระเกียรติองค์ราชันเถลิงถวัลย์สิริราช ๖๐ ปี
พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1. ขอบคุณข้าวทุกเม็ด น้ำทุกหยด อาหารทุกจานอย่างจริงใจ
2. อย่าสวดมนต์เพื่อขอสิ่งใด นอกจากปัญญา และความกล้าหาญ
3. เพื่อนใหม่ คือของขวัญที่ให้กับตัวเอง ส่วนเพื่อนเก่า/มิตร คือ
อัญมณีที่นับวันจะเพิ่มคุณค่า
4. อ่านหนังสือธรรมะ ปิยะเล่ม
5. ปฏิบัติต่อคนอื่น เช่นเดียวกับที่ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อเรา
6. พูดคำว่า ขอบคุณ ให้มาก ๆ
7. รักษา ความลับ ให้เป็น
8. ประเมินคุณค่าของการให้อภัยให้สูง
9. ฟังให้มากแล้วจะได้คู่สนทนาที่ดี
10. ยอมรับความผิดพลาดของตัวเอง หากมีใครตำหนิ และรู้แก้ไข
ว่าเป็นจริง

36 แผนทีชีวิตของพ่อ ...

เกิดพระเกียรติองค์ราชันเถลิงถวัลย์สิริราช ๖๐ ปี
พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

11. หากล้มลง จงอย่ากลัวกับการลุกขึ้นใหม่
12. เมื่อเผชิญหน้ากับงานหนัก คิดเสมอว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะล้มเหลว
13. อย่าถกเถียงธุรกิจภายในลิฟต์
14. ใช้บัตรเครดิตเพื่อความสะดวก อย่าใช้เพื่อก่อหนี้สิน
15. อย่าหยิ่งหากจะกล่าวว่า **ขอโทษ**
16. อย่าอาย หากจะบอกใครว่า **ไม่รู้**
17. ระยะทางนับพันกิโลเมตร แน่นอนมันไม่ราบรื่นตลอดทาง
18. เมื่อไม่มีใครเกิดมาแล้ววิ่งได้
19. จึงควรทำสิ่งต่าง ๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป
20. การประหยัดเป็นบ่อเกิดแห่งความร่ำรวย เป็นต้นทางแห่งความไม่ประมาท

สาม 36 แผนทีชีวิตของพ่อ ...

เทิดพระเกียรติองค์ราชันเถลิงถวัลย์สิริราช ๖๐ ปี
พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

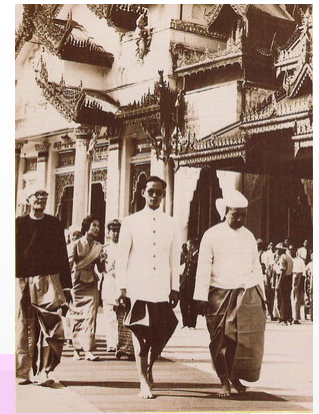

21. ยามทะเลาะกัน ผู้ที่เจียบก่อน คือผู้ที่มีการอบรมสั่งสอนที่ดี
22. ชีวิตนี้ ฉันไม่เคยทำงานเลยสักวัน ทุกวันเป็นวันที่สนุกสนาน
23. จงอย่าให้จุดแข็ง เอาชนะจุดอ่อน
24. เป็นหน้าที่ของเราที่จะพูดให้คนอื่นเข้าใจ ไม่ใช่หน้าที่ของคนอื่นที่จะทำความเข้าใจในสิ่งที่เราพูด
25. เหรียญเดียวมี 2 หน้า ความสำเร็จ กับความล้มเหลว
26. อย่าตามใจตัวเอง เรื่องยุ่ง ๆ เกิดขึ้น ล้วนตามใจตัวเองทั้งสิ้น
27. ฟันร่วงเพราะมันแข็ง ส่วนลิ้นยังอยู่เพราะมันอ่อน
28. อย่าดืงตันกล้าให้โตไว ๆ (อย่าใจร้อน)
29. ระวังถึงความตายวันละ 3 ครั้ง ชีวิตจะมีสุข มีอภัย มีให้
30. ถ้าติดกระดุมเม็ดแรกผิด กระดุมเม็ดต่อ ๆ ไป ก็ผิดหมด

36 แผนทีชีวิตของพ่อ ...

เกิดพระเกียรติองค์ราชันเถลิงถวัลย์สิริราช ๖๐ ปี
พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

31. ทุกชิ้นงานจะต้องกำหนดวันเวลาแล้วเสร็จ
32. จงเป็นน้ำครึ่งแก้วตลอดชีวิต เพื่อเรียนรู้เพิ่มเติมได้ตลอด
33. ดาวและเดือนที่อยู่สูง อยากได้ต้องปีนบันไดสูง
34. มนุษย์ทุกคนมีชิ้นงานมากมายในชีวิต จงทำชิ้นงานที่สำคัญที่สุดก่อนเสมอ
35. หนังสือเป็นศูนย์รวมปัญญาของโลก จงอ่านหนังสือเดือนละเล่ม
36. ระเบียบวินัย คือ คุณสมบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

อภิธานนาการจาก : คุณพิรุณ คุณนฤมล-ดร.สมบุรณ์ จิตระยังยืน คุณ
นรินทร์ รักษอุดม, คุณธีรประภา ศเวตประวิทกุล ฯ